

Vis en spelen

Luie donders zijn het, die hengelaars...

TEKST Frans Collignon

Wie kent het nog, het visspel? Een kartonnen doos wordt geopend en een papieren aquarium wordt uitgevouwen. Vader legt daar de tere visjes in. Ze hebben een ijzeren ringetje in de bek en een puntenaantal op hun lijf. Elke deelnemer krijgt een hengeltje met een klein magneetje in plaats van een haakje. Om de beurt mag er even worden gehengeld.

Gezellig met de hele familie om de tafel 'Dobbertje duik' spelen.

Wie de meeste punten heeft, is winnaar van dit spel dat uit de tijd komt, waar vader zijn pijp nog uitklopte naast de kolenkachel en er bij de thee 's avonds gezellig een spelletje Halma op tafel werd gezet. Er zijn vele namen voor dit spel, zoals Aquariumspel of Hengelspel, maar de meest bekende is toch wel Dobbertje Duik. Die laatste naam is wel wat vreemd,

omdat het dobbertje nu juist het enige visattribuut is dat met dit spel niet wordt gebruikt.

Inspiratiebron

Er zijn in de loop der jaren ook meer mechanische spelen uitgevonden, zoals die van bolbuikige plastic visjes die door een ingenieuze met batterijen aangedreven

constructie telkens even hun bekje open doen. Vlug het aasje aan het touwtje er in laten zakken en hop, ophalen als het bekje weer dichtklapt. Dat valt nog niet mee.

De vis en de visserij zijn kennelijk een geweldige inspiratiebron voor het doorbrengen van ledige uren, vroeger aan de tafel op het smyrnakleed, maar nu ook achter de computer. Het is opvallend hoeveel visspeltjes er online zijn. Je kunt op duizenden verschillende manieren vissen uit het water halen, kleine visjes opeten of de strijd met grote vissen aangaan. Dat tijdverdrijven met vissen wordt gedaan, is een bekend gegeven. Al 400 jaar voor Christus schreef Plato dat het hengelen niet in een goede opvoeding thuishoort, omdat je er niets voor hoeft te doen. En ook latere Griekse filosofen vonden de vissende mens maar een lui wezen. Later werd het er niet veel beter op. De Nederlandse schilder Godfried Schalcken (1643 - 1706) laat dat goed zien in zijn paneeltje met de titel 'vissende jongen'. Zelfs het hoofd van de hengelaar is hem te zwaar en moet ondersteund worden. Vissen, dat is tijd verkwisten, zoveel is wel duidelijk. Luie donders zijn het!

Cornelis Matsijs dichtte in de zestiende eeuw over mensen die vissen en hun tijd met de angelroede verspelen. Het is een ware zonde omdat de tijd voorgoed verloren is.

Vissers scheppen in het hengelen hun behagen,

Het zijn de tijdverkwisters van onze maatschappij;

Over hun ledigheid zullen zij zich nog wel beklagen,

Want voor hen is de verloren tijd voorgoed voorbij.

Dat is de waarheid, door de wijzen beleden,

Dus u moet uw tijd goed en nijver besteden.

Dit dichtwerk is hertaald in het moderne Nederlands. Ook andere rijmpjes en gedichten wijzen op het plezier van het vissen met hengel, hangel, angel, angelroede of angelriet. Zoals Jan Baptista, die in 1735 rijmde hoe zijn Laura

*"met het buigzaam angelriet,
vermaak nam in den vliet".*

Populair

Het woord hengel heeft oorspronkelijk de betekenis van haak of wel angel. Dat er zoveel namen zijn voor dit vistuig, toont aan hoe populair dit tijdverdrijf aan de waterkant door de eeuwen heen is geweest en nog is. Daar doen de afkeurende woorden van geleerde heren uit de oudheid niets aan af.

Palingoproer

Het vermaak met vissen heeft overigens ook wel eens zeer bloedige gevolgen gehad. In ruwere perioden van onze geschiedenis werd aan het zogeheten paling-

Voorpagina van een Franse krant, 12 dagen nadat de palingoproer had plaatsgevonden.

trekken gedaan, een van oorsprong Amsterdams spel dat overal in het hele land werd gespeeld. De regels zijn simpel: aan een touw boven een gracht hangt een grote paling. Die paling moet je met je blote handen en staand in een wankel bootje losrukken. De lol zit in dat wankele bootje, want veel deelnemers vielen in het water. Dat is pas lachen!

Al heel lang was er verzet tegen dit 'wrede volksvermaak', waar ook katknuppelen en ganstrekken bij hoorden. Uiteindelijk werd het bij wet verboden, maar toen de politie in de Jordaan ingreep om een eind te maken aan een spel, brak er een oproer uit. Daarbij lieten ten minste 25 mensen het leven. Deze volksopstand ging als 'palingoproer' de geschiedenisboeken in. Natuurlijk heeft er veel meer mee gespeeld dan de teleurstelling van het verbod op hun vermaak, maar het toont wel hoe serieus de mens het verdrijven van de tijd wil nemen. **V**